

Még egyszer a folytatólagos bűncselekményről

Végzős joghallgatóként, a Jogelméleti Szemle 2008/4. számában jelent meg első tudományos közleményem *A folytatólagos bűncselekményről* címmel. A munka egy részfejezetét képezte a 2009-es OTDK Büntetőjog Általános Rész szekciójában I. helyezést elnyert TDK-dolgozatomnak, majd az ügyészség Kozma Sándor pályázatára 2012-ben benyújtott, ugyancsak I. hellyel díjazott 60 oldalas tanulmányomnak is. A szintén a 2012. évben megvédett PhD értekezésem egyik központi kérdése is a törvényi egység e válfaja volt. A disszertáció 2014-ben kibővített, valamint – az időközben életbe lépett 2012. évi C. törvény (Btk.) rendelkezéseire figyelemmel – hatályosított anyaga monográfiaként is megjelent.² Noha a jogtudományi kutatómunkával foglalkozó szakirodalom is szól arról a jelenségről, amikor a sokáig kutatott kérdéskör iránt a jogtudós idővel elveszítheti érdeklődését,³ ez jelen sorok szerzője esetében korántsem így alakult: az új kutatási témák mellett továbbra is rendszeresen publikálok és adok elő halmazati problémákról és vonatkozó téziseimet az ELTE-ÁJK új büntetőjog általános részi tankönyvében is megjelenítettük.⁴ Erre is figyelemmel, a kerek 10 éves évforduló apropóján, megtiszteltetés számomra, hogy a Jogelméleti Szemle 2018/4. számában ismét összefoglalhatom – az évtized során egyébként jelentős mértékben módosult – nézeteimet a folytatólagos bűncselekményről.⁵

I. A folytatólagos bűncselekmény (delictum continuatum) lényege és kialakulásának rövid története

A folytatólagos bűncselekmény (vagy röviden: folytatólagosság) intézménye alapvetően az ugyanolyan, de legalábbis hasonló természetű cselekvéseket felölelő, időben ismétlődő bünelkövetés büntető anyagi jogi leképezését célozza. Lényege leginkább abban ragadható meg, hogy bizonyos, vissza-visszatérően elkövetett kriminális cselekmények esetében a büntetőjog az egyes magatartásokat nem külön-külön, hanem összességükben szemléli és kívánja az elkövetőnek beszámítani. Miként azt Baumgarten Izidor a folytatólagosság törvényi szabályozása előtti időszakban írta, esetében „a bíró gyakorlott szeme, habár őt erre a törvény kifejezetten föl nem hatalmazza, a bűnösség, a ténykedés, az eredmény egyneműsége folytán, nem halmazatot, hanem csak egy megszakított ténykedési mozzanatokban lefolyó delictumot lát.”⁶

A folytatólagosságot – mint oly sok más bűncselekménytani kategóriát – egyes szerzők a római jogig is vissza kívánják vezetni.⁷ Eme talán túlzónak tekinthető álláspont

¹ PhD, adjunktus, ELTE ÁJK Büntetőjogi Tanszék. E-mail: ambrus.istvan@ajk.elte.hu

² Ambrus István: Egység és halmazat – régi dogmatikai kérdés, új megközelítésben. SZTE-ÁJTK, Szeged, 2014.

³ Pap András László: A jogtudományi életút. In Jakab András – Menyhárd Attila (szerk.): A jog tudománya. Tudománytörténeti és tudományelméleti írások, gyakorlati tanácsokkal. HVGORAC, Budapest, 2015, 650. o.

⁴ Gellér Balázs – Ambrus István: A magyar büntetőjog általános tanai I. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2017.

⁵ Ha nem lenne tautológia, e tanulmány akár a „*Folytatólagosan a folytatólagos bűncselekményről*” címet is viselhetné, hiszen lényegében egységes elhatározással, rövid időközönként, többször született a témába vágó munkám az utóbbi 10 évben.

⁶ Baumgarten Izidor: A bűnhalmazat. In Baumgarten Izidor: Büntetőjogi tanulmányok. 1882-1906. Első kötet. Grill, Budapest, 1907, 218. o.

⁷ A vonatkozó jogirodalmi álláspontokat részletesen ismerteti a folytatólagosság kérdéskörét a mai napig legnagyobb terjedelemben vizsgáló Degré Lajos: Adalékok a folytatólagos bűncselekmény tanához. Tanulmány

kapcsán az egység-halmazat témakörében már a 19. század végén monográfiát jegyző ifjú Finkey Ferenc azon véleményének adott hangot, hogy „létezett-e csakugyan e fogalom a római jogban, ez amily kevésbé mutatható ki biztosan, éppoly kevésbé bír fontossággal”.⁸

Ennél valószínűbb, hogy a jogintézmény gyökereit az 1532-es Constitutio Criminalis Carolina 162. §-ában kell keresnünk. E rendelkezés értelmében a harmadízben elkövetett lopást ugyanis halállal kellett büntetni. E kétségkívül krudélis rendelkezés azután olyan jogtechnikai megoldás kidolgozására ösztönözte a jogalkalmazókat, amely folytán a háromszoros tolvaj vétkeiket egynek tekintették, ezáltal elkerülve a legsúlyosabb szankció alkalmazásának köteleességét. Ezt követően a gyakorlat a lopás mellett mind több bűncselekmény viszonylatában ismerte el, hogy az elkövető cselekménysorozata – bizonyos feltételek együttes fennállása esetén – halmazat helyett egy bűncselekményt képezhet. A folytatólágosság első kifejezett törvényi megjelenítésére az 1813. évi, Anselm von Feuerbach nevéhez köthető bajor büntetőtörvényben került sor, amelynek 110. §-a szerint „ha egy büntett ugyanazon személyen vagy tárgyon többször lett elkövetve”, folytatólágos bűncselekmény megállapításának volt helye.⁹

II. A folytatólágos bűncselekmény rendszerbeli helye és fogalma

A folytatólágos bűncselekmény mint a bűnhalmazat alóli kivételt képező *törvényi egység* egyik válfaja, hazánkban az 1978. évi IV. törvény (a régi Btk.) terméke. Ezt megelőzően e bűncselekmény-egységi kategória törvényi deklarálásra nem került. A hazai bíróságok joggyakorlatában azonban – mint jogi, bírói vagy praktikus egység – a 19. század óta folyamatosan jelen volt.¹⁰ Már Szokolay István is utalt azon esetre, amikor „a' sérelmek olyanok voltak, hogy összevéve csak egy bünt tesznek ki, igazságos, hogy csak egy büntetért szenvedjen a' bűnös”.¹¹ Noha a jogirodalom Csemegi-kódex (1878. évi V. tc.) előtti képviselői lényegében egybehangzóan elismerték a folytatólágos bűncselekmény bűnhalmazatot kizáró jelentőségét,¹² az kifejezett törvényi szabályozást első büntetőtörvényünkben mégsem nyert. A hozzá fűzött Anyaggyűjtemény (a korabeli miniszteri indokolás) tett csupán említést a folytatólágos bűncselekményről. Eszerint „a folytatott büntett a bűnhalmazat esetei közé épen nem tartozik”.¹³ Ezután azonban – a jogtudomány sürgetése ellenére¹⁴ – sem az 1950. évi II. törvény (a Bt.), sem az 1961. évi V. törvény (az 1961. évi Btk.) nem határozta meg a folytatólágos bűncselekmény fogalmát.¹⁵

az anyagi büntetőjog köréből. Wessely és Horváth, Budapest, 1912, 144-148. o.

⁸ Finkey Ferenc: Az egység és a többség tana: egy büntetendő cselekmény és bűnhalmazat. Szerzői kiadás, Sárospatak, 1895, 60. o.

⁹ Az első törvényi definícióról tehát megállapítható, hogy – a Feuerbach-i tanoknak megfelelően – még tisztán objektív alapokon állt Vö. Feuerbach, Paul Johann Anselm von: Lehrbuch des gemeinen in Deutschland gültigen peinlichen Rechts, Mittermaier, Giessen, 1847. 218. o.

¹⁰ A törvényi definíció megalkotását megelőzően tekintették bírói vagy praktikus egységnek.

¹¹ Szokolay István: Büntető jogtan. Heckenast Gusztáv, Pest, 1848, 218. o.

¹² Szlemenics Pál: Fenyítő törvényszéki magyar törvény. Eggenberger, Pest, 1847, 46. o., Szokolay István: Büntető jogtan. Heckenast Gusztáv, Pest, 1848, 218. o., Pauler Tivadar: Büntetőjogtan. Pfeifer Ferdinánd, Pest, 1869, 123. o., Kautz Gusztáv: A magyar büntető jog és eljárás tankönyve különös tekintettel a gyakorlati élet igényeire is. Eggenberger, Pest, 1873, 100. o.

¹³ Löw Tobiás (szerk.): A magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről (1878: 5. tcz.) és teljes anyaggyűjteménye. Első kötet. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság, Budapest, 1880. 546. o.

¹⁴ Horowitz A magyar büntetőjog rendszeres tan- és kézikönyve: általános rész. Bernovits G., Kassa, 1891, 302-308. o., Degré: i.m. 312. o. Később Földvári József: Az egység és a halmazat határesetei a büntetőjogban. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1962, 277. o.

¹⁵ Megjegyezhető, hogy az 1961. évi Btk. egyetlen különös részi tényállás kapcsán, az alárendelt megsértéséről rendelkező 321. § (2) bekezdés b) pontjában már megjelenítette a folytatólágosságot, éspedig minősítő

A régi Btk. előkészítő ülései során ugyanakkor már lényegében teljes támogatottságot élvezett az a felfogás, amely szerint a folytatólágosságról kifejezetten rendelkeznie kell a törvénynek.¹⁶ Ennek megfelelően, a folytatólágosság törvényi egységgé vált, megállapításának feltételeit a régi Btk. 12. § (2) bekezdése kifejezetten szabályozta. Ez alapján „[n]em bűnhalmazat, hanem folytatólágos bűncselekmény az, ha az elkövető ugyanolyan bűncselekményt, egységes elhatározással, azonos sértett sérelmére, rövid időközökben többször követ el”.

A hatályos Btk. 6. § (2) bekezdésében ugyanez csaknem változatlanul úgy hangzik,¹⁷ hogy „[n]em bűnhalmazat, hanem folytatólágosan elkövetett bűncselekmény az, ha az elkövető ugyanolyan bűncselekményt, egységes elhatározással, azonos sértett sérelmére, rövid időközönként többször követ el”.

A folytatólágosság szerepe tehát a hatályos legáldefiníció fényében is az, hogy ha az elkövető ugyanolyan bűncselekményt több ízben, kisebb időbeli megszakításokkal, de elvileg egységes elhatározással követ el, akkor tetteit nem külön-külön, hanem összhatásukban fogják a terhére róni. Életrehívó oka, mint láttuk, kezdetben a felelőssége nyhítés eszméje volt. Noha ez máig sem vesztett aktualitásából, röviden jelezem, hogy napjainkban e jogintézmény sokszor bizonyításkönnyítő szempontokat is szolgál. Leveszi ugyanis a bíróság válláról a bizonyítási kötelezettséget olyan tekintetben, hogy folytatólágosság megállapítása esetén – szemben az anyagi bűnhalmazattal – nem szükséges pontosan megállapítani a részselekmények számát, időpontját, egyéb ismérveit. Ez pedig – különösen éveken át, folyamatosan tartó bűncselekmény-sorozat, pl. szexuális visszaélés (Btk. 198. §) vagy vérfertőzés (Btk. 199. §) esetén – jelentős könnyebbséget jelenthet a hatóságok számára. Nem hallgatható el azonban az sem, hogy bizonyos eljárásjogi sajátosságok folytán többletmunkával is járhat a jogintézmény léte. Erre utal az a legutóbbi időszakból származó bírósági döntés, amely szerint: „[a] folytatólágos egységet alkotó bűncselekmény részselekményeinek ugyanabban az eljárásban történő elbírálása akkor is követelmény, ha az ügyész az egyes részselekmények miatt eltérő időpontokban és/vagy más-más bíróságok előtt emel vádat. Az egy eljárásban elbírálás követelményének figyelmen kívül hagyása az ügydöntő bírósági határozat rendes jogorvoslati eljárásban ki nem küszöbölhető megalapozatlanságát eredményezi.

Amennyiben a folyamatban levő eljárásban az ügyek egyesítésére azért nem kerülhetett sor, mert az egyes részselekmény(ek) nem jogerős elbírálása után történt más - addig vád tárgyává nem tett - részselekmény(ek) miatt a vádemelés, a nem jogerős ítélet rendes jogorvoslat során történő hatályon kívül helyezésével és a bíróság új eljárásra utasításával kell biztosítani az ekként azonos szinten folyó ügyek egyesítésével a folytatólágosság körébe tartozó valamennyi részselekmény egységes elbírálását.

körülmény formájában. Erre tekintettel e bűncselekmény kapcsán – a minősítő körülmény mellett – külön folytatólágosságot vagy halmazatot nem lehetett megállapítani. Lásd BH 1977. 370.

¹⁶ Vö. Györgyi Kálmán: Büntetések és intézkedések. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1984, 339. o. és László Jenő (szerk.): Az 1978. évi IV. Törvény /BTK/ Előkészítése. I. kötet. Igazságügyi Minisztérium, Budapest, 1984. 347. o.

¹⁷ Kiemelhető, hogy új Btk.-ra vonatkozó első, 2012 februárjában napvilágra került Előterjesztés a folytatólágosság fogalmát még a régi Btk.-ból ismertnek megfelelő, változatlan formában kívánta fenntartani. Ezzel szemben a 2012. évi áprilisi Btk. Javaslat (T/6958.) már az „ugyanolyan cselekmény” kitélt kívánta szerepeltetni a normaszövegben, és a Btk. 6. § (2) bekezdése ebben a formában került 2012. július 13-án kihirdetésre. Ezt követően azonban, még a Btk. hatálybalépése előtt, a 2012 decemberében elfogadott és kihirdetett 2012. évi CCXXIII. törvény 318. § (1) bekezdése *visszaállította* a régi Btk. 12. § (2) bekezdésében írt szöveget és végül a Btk. 6. § (2) bekezdése 2013. július 1. napjával így, a folytatólágosság törvényi ismérveként az „ugyanolyan bűncselekmény” elkövetését megkövetelve lépett hatályba. A módosítási kísérlet értékeléséhez lásd Ambrus István: A bűncselekményi egység és a bűnhalmazat. In Hollán Miklós – Barabás A. Tünde (szerk.): A negyedik magyar büntetőkódex régi és új vitakérdései. MTA TK – OKRI, Budapest, 2017. 64-65.

Perújításra az egy eljárásban történő elbírálás érdekében akkor kerülhet sor, ha legalább az egyik részcselekmény(eke)t elbíráló határozat jogerőre emelkedett.”¹⁸

III. Ugyanolyan bűncselekmény

Az ugyanolyan bűncselekmény (többszöri) elkövetésének megkövetelése a folytatólagos bűncselekmény megállapíthatóságának objektív feltétele. Ennek gyakorlati konzekvenciája, hogy a folytatólagos bűncselekményt alkotó valamennyi részcselekménynek ugyanabba a tényállásba kell illeszkednie. Így két lopási cselekmény között folytatólagosság megállapítására lehetőség van, ám lopás és sikkasztás (Btk. 372. §) – közös jogi tárgyuk ellenére – még az egyéb törvényi feltételek fennállta esetén sem alkothat folytatólagos egységet.¹⁹ Noha Schnierer Aladár nem látta fennforogni a folytatólagosságot, ha „a cseléd bizonyos összeget urának nyitott szekrényéből, más összeget pedig betörés által orzolt el”,²⁰ napjaink felfogása szerint az egyes részcselekmények kimeríthetik akár a bűncselekmény alapesetét, akár annak minősített vagy privilegizált esetét, ez a folytatólagos egység létrejöttét nem gátolja. a BKv 40. szerint ugyanakkor „a folytatólagos egység keretébe tartozó valamely részcselekményt jogilag súlyosabban kell értékelni, ez általában az egész bűncselekmény minősítésére kihat. Ennek az az indoka, hogy a bűncselekményi egységnek szükségszerűen magán kell viselnie alkotóelemeinek ismérveit”. Ha az elkövető egyes részcselekményei befejezetté váltak, míg mások kísérleti stádiumban rekedtek, a folytatólagos bűncselekmény befejezettnek tekinthető. Ugyanígy, ha egyes részcselekményekben tettesként, másokban részesként működött közre ugyanaz az elkövető, a bűncselekményt egységesen tettesként elkövetettnek kell minősíteni.

Itt utalunk arra a korábban Békés Imre által is említett konzekvenciára,²¹ amely szerint a folytatólagosság vonatkozásában – amennyiben olyan bűncselekményről van szó, amelynek tényállási eleme az elkövetési érték, a kár, a vagyoni hátrány, stb. – az egyes elkövetési értékeket, stb. *össze kell adni*, és magát a folytatólagos bűncselekményt az összérték alapján kell minősíteni. Így ha az elkövető például hat lopást követett el, egyenként 100.000 forint értékre, az összértékre figyelemmel cselekményének helyes minősítése folytatólagosan, nagyobb értékre elkövetett lopás büntette.

Vannak bűncselekmények, amelyek folytatólagos elkövetése *fogalmilag kizárt*. Erre legeglatásabb példa az emberölés (Btk. 160. §), amely kapcsán a Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy „folyatólagosság megállapításának csak fokozatosan sérthető jogtárgy esetében van helye, az emberi élet pedig nem ilyen”.²² Később is utalt rá, hogy ugyanannak a passzív alannak a kétszeri megölése fogalmi képtelenség, az elkülönült, önálló, befejezett ölési cselekmények folytatólagossága fel sem vetődhet.²³ Így az az elkövető, aki többször kísérli meg az ölést ugyanazon sértett sérelmére, egy rendbeli emberölés kísérletéért (és nem folytatólagosan elkövetett emberölés kísérletéért!) felel mindaddig, amíg a sértett halála be nem következik. Ha pedig a halál bekövetkezett, befejezett emberölés és *nem* folytatólagosan elkövetett emberölés a bűncselekmény helyes minősítése, függetlenül attól, hogy az elkövető hányszor próbálkozott az ölési cselekmény realizálásával. Az elkövetés többszöri

¹⁸ EBH 2015. B.17.

¹⁹ Roxin, Claus: Strafrecht Allgemeiner Teil. Band II. Besondere Erscheinungsformen der Strafrecht. C.H. Beck, München, 2003, 871-872. o.

²⁰ Schnierer Aladár: A büntetőjog általános tanai tekintettel az újabbkori törvényhozásra. Heckenast Gusztáv, Pest, 1873, 254. o.

²¹ Békés Imre – Földvári József – Gáspár Gyula – Tokaji Géza: Magyar büntetőjog. Általános rész. BM Könyvkiadó, Budapest, 1980, 297. o.

²² BH 1986. 87.

²³ EBH 2002. 731.

megkezdését, továbbá a kísérlet teljes voltát egyébként súlyosító körülményként értékelheti a bíróság.

Ugyanígy kizárható a folytatólagos elkövetés lehetősége azon bűncselekmények viszonylatában, amelyek *cselekményisméltődéssel*, tehát *folyamatos jellegű elkövetési magatartással* valósulnak meg. Erre például szolgálhat a Btk. 208. § (1) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetése,²⁴ a fentebb már érintett tiltott szerencsejáték szervezése (360. §),²⁵ vagy a gondozási kötelezettség elmulasztása (Btk. 167. §). Szintén nincs helye folytatólagosság megállapításának kapcsolati erőszak (Btk. 212/A. §), vagy a Btk. 222. § (1) bekezdése szerinti zaklatás esetében.

Végül kiemelem, hogy – miután a törvényi definíció ugyanolyan *bűncselekmény* többszöri elkövetésére utal – önmagukban csupán szabálysértést képező részcselekmények nem vonhatóak be a folytatólagosság egységébe.²⁶ Más kérdés, hogy a gyakorlatban akár néhány (három-négy) tulajdon elleni szabálysértés [2012. évi II. törvény (Szabs. tv.) 177. §] kapcsán is megállapítják az üzletszerű elkövetést, amely a szabálysértésekből bűncselekményt hoz létre, amelyek kapcsán pedig már aggálytalanul fel lehet a folytatólagosságot is hívni. Ennek hiányában csak az ún. érték-egybefoglalás [Btk. 462. § (5) bek. a) pont; Szabs. tv. 177. § (6) bek.] intézményének alkalmazása jöhet szóba.

IV. Egységes elhatározás

Az egységes (akarat)elhatározás a folytatólagos bűncselekmény megvalósulásának szubjektív feltétele. A bírói gyakorlat szerint az egységes elhatározás nem jelent minden részcselekményt átfogó előre kitervelést, előre megfontoltságot, bár ez sem kizárt, például abban az esetben, ha a tolvaj előre tudja, hogy mi az az összeg, amelyre lopási cselekményei összessége révén szert kíván tenni. Az egységes elhatározás megállapíthatóságához az 1978-as Btk. miniszteri Indokolása szerint elégséges, de szükséges tehát például az, ha az elkövető az első részcselekmény megvalósítása előtt annyit határoz meg, hogy ahányszor csak lehet, el fogja követni a bűncselekményt.

Napjainkban a jogirodalom részben eltérő nézetet vall abban a kérdésben, hogy az egységes elhatározás mikor forog fenn. Előbbi szerint az egységes elhatározás „fennáll akkor is, ha az újabb és újabb bűncselekmény realizálása – anélkül, hogy az első bűncselekmény elkövetésének megkezdését vagy annak befejezté válását megelőzően az elhatározás a további bűncselekményekre is kiterjedt volna – ugyanabból a tudattartalomból fakadnak”.²⁷ A Györgyi és Wiener által szerkesztett kommentár ezzel szemben akkor látja az egységes elhatározást megállapíthatónak, ha „az elkövető ugyanolyan bűncselekmények ismétlődő elkövetését határozza el”.²⁸ A Btk. egyik kommentárjában Polt Péter úgy fogalmaz, hogy „az elhatározás egysége az azonos vagy hasonló alkalmak felhasználására, a többszöri elkövetésre irányuló akaratot jelzi. Ez nem jelenti azt, hogy az elkövetőnek már az első részcselekmény megvalósítása során pontos elképzelése kell legyen arról, hogy a jövőben hány részcselekményt fog megvalósítani, de a többszöri elkövetés – akár eshetőleges – szándékosság formájában meg kell fogalmazódjon a tudatában.”²⁹

²⁴ BH 1997. 263.

²⁵ BH 1996. 11. II.

²⁶ BKv 87.

²⁷ Belovics Ervin – Nagy Ferenc – Tóth Mihály: Büntetőjog I. Általános Rész. HVGORAC, Budapest, 2014, 347. o.

²⁸ Györgyi Kálmán – Wiener A. Imre (szerk.): A Büntető Törvénykönyv Magyarázata. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1996, 34. o.

²⁹ Polt Péter (főszerk. és társszerző): Új Btk. kommentár. 1. kötet. Általános Rész. Nemzeti Közsolgálati és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013. 70. o.

Részemről ez utóbbi felfogást tartjuk helyesnek. Ha ugyanis az elkövető eredetileg csak egy bűncselekményt szándékozott elkövetni, majd látva azt, hogy minden különösebb nehézség, illetve a tetten érés veszélye nélkül tudta cselekményét kivitelezni, azt a következő alkalommal ismét realizálja, az egységes elhatározás hiányában folytatólágosság megállapítására nem kerülhet sor. Ilyenkor ugyanis nem az eredeti elhatározás serkenti ismét cselekvésre az elkövetőt, hanem valójában egy, a korábitól teljesen elkülönülő, azóta kialakult indítékon alapuló új elhatározás, amelynek folytán nem részcselekmények láncolata, hanem két (több) önálló bűncselekmény valósul meg. Nem elegendő tehát az egységes elhatározás ún. *minimalista* felfogása, a folytatás lehetőségére vonatkozó elhatározásnak már az első részcselekmény elkövetésekor fenn kell állnia.

Sajnálatos módon a bírói gyakorlat az egységes elhatározás vizsgálata helyett gyakran megelégszik a könnyebben megállapítható objektív ismérvek (mint például a rövid időköz) vizsgálatával, és amennyiben ezek fennforognak, szinte automatikusan megállapítja a folytatólágosságot olyan esetekben is, amikor ennek – éppen az egységes elhatározás hiánya miatt – nem lenne helye. Jól mutatja e helyzetet a Pécsi Ítéltábla egy ítéletének indokolása, amely bevallottan úgy foglal állást, hogy a bírói gyakorlat „az egységes akarat-elhatározást *kiterjesztő módon* értelmezi. Nem szükséges, hogy az elkövető már az első cselekmény megvalósításakor elhatározza annak folytatását, elegendő, ha a különböző részcselekmények elkövetése azonos okra, motívumra vezethető vissza”.³⁰ Egy korábbi döntés szerint pedig „az egyes részcselekmények közötti kapcsolat a második cselekménnyel képződik”.³¹ Öröndetes azonban, hogy a Kúria egy újabb döntésében kimondta, hogy:

*„minden részcselekménynek ugyanazon az elhatározáson kell alapulnia [...] a motiváció hasonlósága egymagában még nem elég a folytatólágosság megállapításához.”*³²

Az egységes elhatározás a korábban uralkodó jogirodalmi felfogás szerint azt is jelenti, hogy folytatólágos egységbe *csak szándékos* bűncselekmények tartozhatnak.³³ A régi szerzőket szintén megosztotta e kérdés. Pauler Tivadar,³⁴ Balogh Jenő,³⁵ Heil Fausztin³⁶ és Schultheisz Emil³⁷ egyértelműen elutasították a gondatlan bűncselekmények egymással, illetve szándékos bűncselekményekkel való egységbe foglalhatóságát. Az 1961. évi Btk. Nagykomentárja is úgy foglalt állást, hogy „gondatlan cselekmények vonatkozásában a folytatólágosság egysége fogalmilag kizárt”.³⁸

Ezzel szemben a gondatlan cselekmények egymással történő folytatólágos egységbe foglalását Heller Erik,³⁹ Kocsis Mihály,⁴⁰ Hárs László,⁴¹ lehetségesnek tartotta. Kautz Gusztáv, a gondatlan bűncselekményeket folytatólágos egységbe foglalhatónak tekintő szerzők táborát erősítve fejtette ki, hogy „oly folytatólágos cselekvények is, melyekkel

³⁰ Pécsi Ítéltábla Bf.II.87/2010/6.

³¹ FBK 1991.1.

³² BH 2013. 1.

³³ Így Földvári József: Magyar Büntetőjog. Általános Rész. Osiris, Budapest, 2006, 219. o.

³⁴ Pauler: i.m. 123. o.

³⁵ Balogh Jenő: A folytonos és a folytatólágos bűncselekvény tana. Franklin-társulat, Budapest, 1885. 45. o.

³⁶ Heil Fausztin: Büntetőjogi tanulmányok. Első kötet. Különlenyomat a „Jogállam” II.-IX. évfolyamaiból. Jogállam, Budapest, 1911, 309. o.

³⁷ Schultheisz Emil: A bűncselekmény tana. Debreceni Tudományegyetemi Nyomda. Debrecen, 1948, 131. o.

³⁸ Halász Sándor (szerk. és társszerző): A Büntető Törvénykönyv Kommentárja. I. kötet. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1968, 368. o.

³⁹ Heller Erik: A magyar büntetőjog tankönyve. Szent István Társulat. Szeged, 1931, 323. o.

⁴⁰ Kocsis Mihály: A folytatólágos bűncselekmény. Dunántúli Pécsi Egyetem Könyvkiadó, Pécs, 1939, 195. o.

⁴¹ Hárs László: A bűnhalmazat eljárásjogi vonatkozásai. Universitas Francisco-Josephina. Acta Juridico-Politica 8. Kolozsvár, 1943, 55-56. o.

jogsértő eredmény létesítése nem czéloztatott, a mely azonban vigyázatlanság folytán bekövetkezett, képezhetik egy elhatározás eredményét”.⁴²

Nézetem szerint – a bírói gyakorlat álláspontjától eltérően⁴³ – a gondatlanság által is érintett deliktumokat a folytatólagosság köréből kirekeszteni ab ovo nem lehet. Ennek legszembeötlőbb indoka magából a Btk. 6. § (2) bekezdéséből következik, a folytatólagosság törvényi fogalmában a jogalkotó ugyanis nem követeli meg *kifejezett kritériumként* a szándékosságot. Az olyan általános részi törvényi definíciók esetében, ahol a törvényhozó az adott jogintézmény alkalmazási köréből a gondatlan bűncselekményeket ki kívánta zárni, ott ezt a jogszabály szövegeztetésekor megtette. Erre például szolgálhat a kísérlet definíciója [Btk. 10. § (1) bek.], vagy a Btk. 13. § (3) bekezdésében foglalt társtettség fogalma.

Mindezekre figyelemmel a szándékos elkövetési magatartású ún. *vegyes bűnösséggel* megvalósuló bűncselekmények kapcsán a folytatólagosság aggálytalanul megállapítható. Az eredendően a Kádár-Kálmán szerzőpárostól származó⁴⁴ például szolgálhat a jelenleg a Btk. 268. § (5) bekezdésében büntetni rendelt *gondatlan hamis vád* vétsége, amely az elkövetőnek a tényállítás valótlan, illetve a bizonyíték hamis voltában való tévedésétől eltekintve mindenben megegyezik a szándékos hamis vád tényállásával, tehát az elkövetési magatartás ez esetben is szándékos.⁴⁵ Szintén vegyes bűnösséggel valósul meg a Btk. 415. § (4) bekezdésében szabályozott, gondatlanságból elkövetett *rossz minőségű termék forgalomba hozatala*. Ezt a bűncselekményt gyakran követik el oly módon, hogy az elkövető tud arról, hogy például az általa értékesített termék feltehetőleg rossz minőségű, mégis könnyelműen bizakodik abban, hogy a termék hibás volta nem okoz majd problémát, ezért azt jó minőségű terméként tünteti fel (luxuria). Úgyszintén úgy is, hogy az elkövető a termék rossz minőségű voltával azért nincs tisztában, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztotta (negligentia). Ilyenkor az elkövetési magatartás (pl. az értékesítés) szándékosnak minősül, az elkövető gondatlansága kizárólag a termék minősége tekintetében áll fenn. A folytatólagosság további feltételeinek fennforgása esetén annak megállapítása e bűncselekmény tekintetében feltétlenül indokolt, a több ilyen termék értékesítésére, használatba adására, illetve forgalomba hozatalára vonatkozó elhatározás ugyanis sok esetben egységes, az egyes magatartások realizálása tudatos, csak a lehetséges következményekkel kapcsolatos tudati oldal fogyatékos.

V. Azonos sértett

Az azonos sértett sérelmére történő elkövetés követelménye kapcsán kiemelhető az a tényállástani szempont, hogy a passzív alany és a sértett nem feltétlenül egybevágó kategóriák, a folytatólagosság megállapíthatóságához azonban utóbbinak kell azonosnak lennie. Így pl. csalásnál közömbös, hogy az elkövető hány embert ejtett tévedésbe, a folytatólagosság akkor lesz megállapítható, ha ugyanazon személy szenvedett a több cselekmény révén anyagi károsodást.

⁴² Kautz Gusztáv: A magyar büntető jog és eljárás tankönyve különös tekintettel a gyakorlati élet igényeire is. Eggenberger, Pest, 1873, 100. o.

⁴³ BH 1979. 105., BH 2004. 174. III.

⁴⁴ Kádár Miklós – Kálmán György: A büntetőjog általános tanai. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1966, 617. o.

⁴⁵ Viski László szerint elsőként Tokaji mutatott rá arra, hogy – az addig uralkodó felfogással szemben – a gondatlanságból elkövetett hamis vád (az 1961. évi Btk. hatályba lépését megelőzően „hatóság előtti gondatlan rágalmozás”) nem tisztán gondatlan, hanem valójában vegyes bűnösséggel megvalósuló deliktum. Vö. Viski László: Szándékosság és társadalomra veszélyesség. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1959, 262. o. Később ugyanígy Tokaji Géza: A bűncselekménytan alapjai a magyar büntetőjogban. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1984, 238. o.

Az azonos sértett természetes és jogi személy egyaránt lehet. Így a napjainkban érvényesülő gyakorlat szerint folytatólagos lopásért felelt az elhullott szarvas- és baktrófeákat a vadásztársaságtól, annak rendelkezése alatt álló területről eltulajdonító elkövető.⁴⁶ Ugyanígy minősítette a Legfelsőbb Bíróság annak az elkövetőnek a cselekményét, aki a MATAV Rt. által üzemeltetett, a város különböző részein lévő telefonkészülékekből pénzt tulajdonított el.⁴⁷

Kiemelhető, hogy a bírói gyakorlatban érvényesülő felfogás szerint: „*a lopás többrendbelisége a sértettek számához igazodik, függetlenül attól, hogy az elkövető tudata átfogta-e a sértettek kilétét, illetőleg azt, hogy az eltulajdonított dolog hány sértett tulajdonában, illetőleg birtokában van.*”⁴⁸

Ezt az álláspontot tette jelenített meg a BKv 43. számú döntés is, amely szerint: „*a sértett azonossága vagy különbözősége a folytatólagosság törvényi egységének a meghatározása szempontjából az elkövető tudatától merőben független tárgyi ismérv: [...] az elkövető tudatának nem kell átfognia a sértett személyét, azt, hogy egy vagy több [...] személy érdekkörét sértette-e*”.

A bírói gyakorlat ezen álláspontja azonban – miután az elkövető ténybeli tévedését lényegében kirekeszti az ítélkezésből – módfelett problematikus, noha kétségtelenül praktikai indokokat szolgál. Kiemelhető az ítélkezési gyakorlatból, hogy: „*nem egyrendbeli folytatólagosan elkövetett rablást, hanem többrendbeli rablást kell megállapítani, ha az elkövetők ugyanannak a jogi személynek a sérelmére, több postahivatali fiókban úgy követik el a rablási cselekményeket, hogy több természetes személy ellen alkalmaznak erőszakot vagy fenyegetést.*”⁴⁹

Ez a döntés azért vitatható, mert dacára annak, hogy a bíróság a több természetes személy sértettre (passzív alanyra) tekintettel vetette el a folytatólagosság megállapítását, a rendbeliséget végül nem a rablással érintett emberek, hanem a postahivatalok számához igazította, gondolatmenete tehát nem következetes. Erre figyelemmel, a helyes álláspont kialakításához – mint Deák Zoltán írja⁵⁰ – először azon előkérdést indokolt megválaszolni, hogy a komplex jogtárgyú rablás vagyoni vagy személyi sértettjét ruházzuk fel a rendbeliséget meghatározó jelentőséggel, majd az így kialakított felfogás következetes érvényesítése indokolt. Amennyiben a rablás rendbeliségét determináló sértettnek a vagyoni jogosultságában megsértett személyt tekintjük, a citált esetben a folytatólagosan elkövetett rablás megállapítása helyeselhető. Ellenkező esetben azonban nem a postahivatalok, hanem a természetes személyek száma szerint kellene a rendbeliséget megállapítani. Részemről – bár a rablás Btk.-beli rendszertani elhelyezése a bűncselekmény vagyon elleni és erőszakos jellegét egyaránt kidomborítja⁵¹ – a közvetlen jogi tárgyként értékelhető tulajdonjogra figyelemmel az előbbi álláspontot tekintem helyesnek. Ha tehát az elkövető – a folytatólagosság további törvényi feltételei egyidejű fennállása mellett – több, ugyanazon jogi személy (bank, posta, stb.) által működtetett intézményben követi el a rablást, ez az egyes esetekben az erőszakot vagy kvalifikált fenyegetést elszenvedő passzív alanyok számára tekintet nélkül folytatólagosan elkövetettként minősülhet.

A magyar büntetőjogban, nem minden bűncselekménynek van akár természetes, akár jogi személy sértettje. Egyes bűncselekmények *sértett nélkül* valósulnak meg. Ezek viszonylatában a folytatólagosság megállapítását semmi sem akadályozza, mindössze arról

⁴⁶ BH 2002. 424. Lásd hozzá a 2/2005. BJE-t is.

⁴⁷ BH 2001. 457.

⁴⁸ BH 1985. 307., lényegében ugyanígy BH 1985. 1. és BH 1981. 482.

⁴⁹ BH 1999. 148. II.

⁵⁰ Deák Zoltán: A rablás rendbelisége a bírói gyakorlat (görbe) tükrében, 621. o. In Magyar Jog, 2010/10. szám, 618-622. o.

⁵¹ A Btk. XXXV. Fejezete „A vagyon elleni erőszakos bűncselekmények” címet viseli.

van szó, hogy az azonos sértett kritériuma ez esetben tárgytalanná válik. Így a BKv 36. alapján elkövethető folytatólagosan a hamis magánokirat felhasználása (Btk. 345. §), ha az elkövető ugyanazon jogviszonyból származó jog vagy kötelezettség létezésének, stb. bizonyítására egy vagy több magánokiratot használ fel többször.⁵² Ha a terhelt egyazon büntetőeljárásban többször jelöl meg valótlan személyi adatot és ez alapján több hamis okirat kerül kiállításra: az ún. intellektuális közokirat-hamisítás [Btk. 342. § (1) bekezdés c) pont] folytatólagosan elkövettként minősül.⁵³ A 4/2004. BJE alapján ugyancsak folytatólagosan elkövettként minősül az orgazdaság, függetlenül attól, hogy annak elkövetője hány személytől szerezte meg a bűncselekményből származó dolgokat, továbbá attól is, hogy az alapcselekményeket hány személy sérelmére követték el.⁵⁴ Hasonlóan elkövethető folytatólagosan a garázdaság, például abban az esetben, ha az elkövető különböző helyszíneken, egész éjjel randalírozik, tör-zúz, stb.⁵⁵ Ugyanez vonatkozik a bírói gyakorlat szerint az embercsempészésre (Btk. 353. §),⁵⁶ a bűnpártolásra (Btk. 282. §)⁵⁷ és a szeméremsértésre (Btk. 205. §).⁵⁸

VI. Rövid időköz

A folytatólagos bűncselekmény részselekményeit rövid időközönként kell elkövetni. E feltétel az egységbe tartozó egyes részselekményeket az *idő síkján* köti össze. Minél rövidebb idő telik el ugyanis két elkövetés között, azok annál inkább tarthatnak igényt az egységkénti értékelést. Lényege röviden akként foglalható össze – mint Földvári írja – a folytatólagos bűncselekmény az időbeli viszonyt illetően a természetes egység és a homogén anyagi halmazat között helyezkedik el.⁵⁹ Roxin példája szerint „ha az elkövető tíz éves házassága alatt feleségét három különböző évben, összesen háromszor megveri, folytatólagosság megállapításának nem lehet helye. Más a helyzet, ha erre három egymást követő napon kerül sor”.⁶⁰

A rövid időköz pontos tartamáról a törvény nem rendelkezik, a bíróságnak mindig a történeti tényállás alapulvételével kell eldöntenie, hogy fennforog-e a nevezett ismérv. Az 1961. évi Btk. Kommentárja szerint „nemcsak napok és hetek, de esetleg egy-két hónap is eltelhet” az egyes részselekmények között a folytatólagosság megállapíthatóságához.⁶¹ Ezt az időkorlátot vette át azután az 1978. évi Btk. Indokolása is, hozzátéve, hogy „kizárja a folytatólagosságot az a hosszabb időmúlás, amelynek folytán a cselekmények olyan élesen elkülönülnek egymástól, hogy már az egységes akarat-elhatározás sem ismerhető fel”.⁶² A rövid időköz ebben a megfogalmazásban tehát a folytatólagos bűncselekmény szubjektív feltételének, az egységes elhatározás megállapíthatóságához szolgál segítségül. Túl rövid időköz esetén, amikor a részselekmények között például alig félóra telik el, a többszöri

⁵² Ugyanígy BH 1981. 390., BH 1982. 358., BH 1989. 53. A közokirat felhasználásával elkövetett közokirat-hamisítás kapcsán BH 1986. 449., BH 1997. 377., BH 2003. 484.

⁵³ BH 2005. 92.

⁵⁴ A régebbi bírói gyakorlatban már így BJD 7181., később ugyanígy BH 1985. 12., BH 1986. 362., FBK 1993. 1., BH 1993. 206.

⁵⁵ BJD 5866.

⁵⁶ BH 2008. 319.

⁵⁷ BH 2003. 9.

⁵⁸ BH 1996. 514.

⁵⁹ Földvári 2006: i.m. 219. o.

⁶⁰ Roxin: i.m. 872. o.

⁶¹ Halász: i.m. 369-370. o.

⁶² A gyakorlatban hasonlóan BH 1983. 107.

elkövetés ellenére természetes egység létesül.⁶³ Ha azonban túl hosszú idő telt el két elkövetés között, halmazat jön létre.

Egy eseti döntésében a Legfelsőbb Bíróság explicite is úgy foglalt állást, hogy adott bűncselekmény kapcsán „helye lehet a cselekmények folytatólagos egységbe foglalásának, ha az egyes részselekmények között eltelt idő nem olyan hosszú, hogy ennek folytán az egységes akaratelhatározásra már nem vonható következtetés”.⁶⁴ Legújabban pedig a Kúria rögzítette, hogy „a folytatólagosság feltételei sorában szereplő egységes akaratelhatározás és a rövid időköz között szoros az összefüggés. Minél hosszabb ugyanis az egyes részselekmények között eltelt idő, annál valószínűbb az egységes akaratelhatározás hiánya.”⁶⁵

A Legfelsőbb Bíróság korábbi gyakorlata – a régi Btk.-commentárban és a Btk. Indokolásában írtaknak megfelelően – az 1970-es években, egy esetben már a két cselekmény között eltelt négy hónapos időköz is túl hosszúnak értékelte, ezért anyagi halmazatot állapított meg az elkövető terhére.⁶⁶ Súlyos testi sértés viszonylatában pedig már a három hónapot sem találta megfelelőnek a folytatólagosság megállapíthatóságához.⁶⁷ Orgazdaságnál a négy-öt hónapot minősítette a legfőbb bírói fórum túl hosszú időnek.⁶⁸ Bűncselekmény-fajtától függetlenül, egybehangzóan mellőzte a folytatólagosság megállapítását tíz hónapos vagy azt meghaladó időköz esetén a Fővárosi Bíróság,⁶⁹ a Fővárosi Ítéletábla,⁷⁰ és mind korábban,⁷¹ mind a legutóbbi időben a Legfelsőbb Bíróság is.⁷² A Legfőbb Ügyészség Kiemelt Ügyek Főosztálya pedig a kérdés kapcsán úgy foglalt állást, hogy abban az esetben, ha az eljáró bíróság egy évhez közeli időtartam kapcsán állapítja meg a folytatólagosságot, az ügyésznek a határozat ellen fellebbezést kell bejelentenie.⁷³ Megemlítendő, hogy legújabban Polt Péter álláspontja szerint a rövid időköz „kivételesen egy évet jelenthet”.⁷⁴ Ezzel szemben a Kúria egy friss ítéletében azért mellőzte a folytatólagosság megállapítását, mert az „egy éves időtartam a közfelfogás szerint sem tekinthető rövidnek”.⁷⁵

VII. Többszöri elkövetés

A többszöri elkövetés objektív ismérv, legalább két, egymással összefüggő cselekmény elkövetését tételez fel. Hiányában a folytatólagos bűncselekmény befejezett alakzatának megállapítására semmilyen esetben nem kerülhet sor, és mint láttuk, a folytatólagosság kísérlete is csak kivételesen, a további részselekmények elkövetésére vonatkozó elhatározás bizonyítottsága esetén hívható fel az elkövető terhére. A részselekmények lehetséges száma kapcsán helyes Polt azon álláspontja, amely szerint azoknak „felső határa elvileg nincs”.⁷⁶

⁶³ Pl. BH 1984. 338.

⁶⁴ BH 1976. 437.

⁶⁵ BH 2013. 1.

⁶⁶ BH 1976. 437.

⁶⁷ BH 1988. 169.

⁶⁸ BH 1993. 206.

⁶⁹ Fővárosi Bíróság 14.B.1103/2009/16.

⁷⁰ Fővárosi Ítéletábla 3.Bf.70/2010/8.

⁷¹ BH 1978. 59. A bíróság egyébként már ekkor közvetlen következtetést vont le az eltelt időköz hossza és az egységes elhatározás hiánya között.

⁷² Legfelsőbb Bíróság Bfv.II.726/2010/5.

⁷³ Legfőbb Ügyészség Kiemelt Ügyek Főosztálya KF.4371/2009/6-I. sz. iránymutatás

⁷⁴ Polt: i.m. 72. o.

⁷⁵ BH 2013. 1.

⁷⁶ Polt: i.m. 72. o.

VIII. Elévülés, büntetéskiszabás

Végül szükséges kiemelni, hogy a bírói gyakorlat a folytatólagos bűncselekmény elévülésének egységességét vallja, tehát az egyes részselekmények büntethetőségének önálló elévülése kizárt.⁷⁷ A büntetéskiszabás körében pedig a folytatólagos elkövetés súlyosító körülményt képez, amelynek annál nagyobb a nyomatéka, minél több részselekmény valósul meg.⁷⁸

IX. Nemzetközi kitekintés

Rövid nemzetközi kitekintésként utalok arra, hogy a külföldi kódexek keretében változatos megoldásokkal lehet találkozni a folytatólagos bűncselekmény szabályozottsága és ismérvei kapcsán. Számos ország büntetőtvénye – miután a halmazat kérdéskörét nem bűncselekménytani, hanem büntetéskiszabási kérdésnek tekinti – sem külön bűnhalmazat-definíciót, sem pedig a folytatólagosság törvényi meghatározását sem tartalmazza. Kifejezetten ismeri ugyanakkor a folytatólagos bűncselekményt a 2009. évi, 2014-ben hatályba lépett román *Btk.* 35. cikkének (1) bekezdése, amelynek értelmében „[f]olytatólagos bűncselekmény akkor áll fenn, amikor egy személy ugyanolyan bűncselekményt megvalósító cselekvést vagy mulasztást különböző időközönként, egységes elhatározással, azonos személy sérelmére követ el”.⁷⁹

A 2005. évi, többször módosított szerb *Btk.* 61. §-a ennél lényegesen részletesebben szabályozza a jogintézményt. Az említett törvényhely (1) bekezdésében írt definíció szerint „[a] folytatólagos bűncselekmény azonos elkövető által huzamosabb időn át, összefüggően elkövetett több azonos vagy azonos jellegű bűncselekmény, melyek az alábbi körülmények közül legalább kettőnek a megléte miatt egy egészet képeznek: a sértett azonossága, a bűncselekmény tárgyának azonossága, azonos helyzet vagy azonos huzamosabb viszony kihasználása, a bűncselekmény elkövetési helyének vagy térségének egysége vagy az elkövető egységes szándéka”. A további bekezdések a folytatólagos bűncselekmény részletkérdései kapcsán szolgálnak szempontokkal.

Végül a német *büntetőjogban* a folytatólagos bűncselekmény kapcsán érdemes utalni arra, hogy a német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság Büntető Nagytanácsának 1994. május 3. napján meghozott döntése (BGHSt 40, 138 ff.) a német joggyakorlatból a náluk addig szokásjogi úton érvényesült folytatólagosság intézményét lényegében kiiktatta.⁸⁰ Ez a megoldás azonban hazai büntetőjogunkban nem támogatható. A folytatólagosság intézményének fenntartását – ha nem is ezzel az elnevezéssel és mai tartalmával – a sorozatos elkövetések kapcsán jelentkező bizonyítási nehézségek, pergazdaságossági szempontok, illetve nem egy esetben a felelősségenyhítés eszméje egyaránt megköveteli.

⁷⁷ BKv 31., részletesen lásd a büntethetőség elévüléséről szóló fejezetben.

⁷⁸ BKv 56. III. 6.

⁷⁹ A fordítás forrása a román *Btk.* közelmúltban megjelent magyar nyelvű változata. Lásd Román Büntető Törvénykönyv, Forum Iuris, Kolozsvár, 2017. A vonatkozó törvényhelyet fordította Mohácsak Magdolna. A folytatólagos bűncselekmény fogalmának fordításához fűzött lábjegyzet szerint a 368/2017 AB határozat (566/2017 Hivatalos Közlöny) a *Btk.* 35. § (1) bekezdésében foglalt „azonos sértett sérelmére” kifejezést alkotmányellenesnek minősítette.

⁸⁰ Roxin: i.m. 872-878. o., Frister, Helmut: Strafrecht Allgemeiner Teil. C.H. Beck, München, 2008, 427. o., Kühl, Kristian: Strafrecht Allgemeiner Teil. Franz Vahlen, München, 2008, 779. o.

X. De lege ferenda

Mérsékelt *de lege ferenda* javaslatnak tekinthető a szabálysértéseknek bevonása a *folytatólagosság keretébe*, melyet mindenképpen kívánatosnak tartanék, például a folytatólagos bűncselekmény törvényi fogalmában az „ugyanolyan bűncselekmény vagy szabálysértést”, vagy egyszerűen az „ugyanolyan cselekmény” kitétel szerepeltetésével.

A szabálysértések folytatólagosságának kizártságával és az érték-egybefoglalással kapcsolatos problémák kiküszöbölése érdekében végül a *szabálysértési joganyagnak a büntetőjogba történő integrálása* javasolható, lényegében a bűncselekmények súly szerinti felosztása körében, a *trichotómia* ismételt bevezetése révén.⁸¹ Ezzel együtt természetesen a szabálysértés–vétség–büntett kategóriáinak egyazon jogterületen belüli egymás mellett élésének összhangját is szükséges megteremteni, elsősorban a *vétség kategóriájának (felfelé történő) kiszélesítésével*.⁸²

Lényegesen radikálisabbnak ható, azonban megfelelően átgondolt törvényi kidolgozás esetén a joggyakorlat számára egyszerűbb és jóval áttekinthetőbb megoldás lenne, ha *az alapvetően a sorozatos, nagyszámú elkövetések értékelésére „kitalált” törvényi egységi kategóriákat a jogalkotó egy közös (fő)fogalom alatt újrakodifikálná*. Ily módon a gyakorlatnak nem kellene bajlódnia a folytatólagosság, az üzletszerűség, az érték-egybefoglalás vagy a rendszeresség egymás mellett éléséből fakadó anomáliákkal, hanem például ugyanolyan (vagy hasonló) bűncselekmény (vagy szabálysértés) többszöri elkövetése esetén egyszerűen annyit kellene megállapítania, hogy a cselekmény *ismételten elkövetett*.

Az új, egységesített törvényi egységi formához („*ismételtség*”) az alapesetre irányadónál *magasabb büntetési tételt* kellene hozzárendelni, hatókörét pedig célszerű lenne a bűnhalmazathoz hasonlóan meghúzni annyiban, hogy csak az *egy eljárásban elbírált* cselekmények képezhetnék a törvényi egység részét. Ez a megoldás eljárásjogi szempontból az ügyek egyesítésének kötelezettségét és a nem alaptalanul bírált *res iudicata* hatás problematikáját is kiküszöbölhetné.⁸³ Mindennek egyébként – figyelembe véve azt is, hogy a gyakorlat az egyszerűbb és időszerű büntetőeljárás eszméjének égisze alatt mind a folytatólagosság, mind az üzletszerűség törvényi ismérveit bevallottan objektivista alapon, messze kitágítóan értelmezi – sokkal őszintébb és kiszámíthatóbb jogalkalmazás lehetne a hozadéka.

⁸¹ Ehhez lásd Ambrus István: A szabálysértési jog néhány aktuális kérdése – büntetőjogászai szemmel, 35. o. In *Közjogi Szemle*, 2014/4. szám, 30-37. o.

⁸² Így Mészáros Ádám: Észrevételek a Büntető törvénykönyvről szóló Előterjesztés egyes rendelkezéseire. In *De iurisprudencia et iure publico*, 2012/1-2. szám, 6-7. o. <http://dieip.hu/wp-content/uploads/2012-1-03.pdf> (2018. október 20.)

⁸³ E problémákhoz lásd Gál Attila: Az üzletszerűen elkövetett vagyoni elleni bűncselekmények törvényi egysége és az ebből adódó eljárási problémák. *Magyar Jog* 1980/11. szám, 983-996. o.